

DATA O ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTECH V ČESKÉ REPUBLICE

Co to jsou údaje o rovných příležitostech?

Údaje o rovných příležitostech jsou členěná data (např. údaje o rase, etnickém původu, zdravotním stavu), která slouží k: (1) posouzení a porovnání situace určité skupiny vystavené riziku diskriminace; (2) navrhování zásad veřejné politiky, které mohou přispět k prosazování rovnosti; a (3), posouzení provádění těchto politik.

Proč je shromažďování údajů o rovných příležitostech důležité/nutné?

Situace skupin ohrožených v Evropě diskriminací se obtížně zjišťuje. Obecné statistiky nebo průzkumy totiž často nejsou strukturovány tak, aby umožňovaly členění údajů do kategorií spojených s potenciálními důvody diskriminace, jako je například rasa, etnický původ, zdravotní stav, atd. Bez možnosti analýzy údajů s přihlédnutím k potenciálním důvodům diskriminace je nemožné náležitě měřit rozsah a hloubku nerovnosti mezi sociálními skupinami, vytvářet sociální politiku, navrhnout účinné opravné prostředky (včetně pozitivních akcí) a sledovat jejich realizaci.

D.H. a ostatní proti České republice

Ve svém rozhodnutí k případu D.H. a diskriminaci romských dětí v České republice z roku 2007 uvedl Evropský soud pro lidská práva, že „má-li být posouzen dopad určitého opatření nebo praxe na jednotlivce či skupinu, statistické údaje, které se při kritickém zkoumání Soudu ukáží jako spolehlivé a pro daný případ významné, postačují jako nepřímý důkaz, který se od stěžovatele vyžaduje.“

Sběr dat v České republice

Nejvíce rozsáhlou databází s údaji o rovných příležitostech ve školství v České republice je školní matrika Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Databáze obsahuje informace o typu postižení a další osobní údaje o žácích. MŠMT také sbírá etnicky členěná data o romských žácích v základních školách, a to od roku 2016/2017. Ministerstvo používá metodu identifikace třetí osobou. Etnicky členěná data MŠMT a dříve České školní inspekce a Kanceláře veřejného ochránce práv ukazují pokračující praxi nesprávného zařazování romských dětí do speciálního školství.

TABULKA Č. 1: ROMSKÉ DĚTI A ŽÁCI S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

ŠKOLNÍ ROK	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Počet žáků vzdělávaných jako žáci s lehkým mentálním postižením(LMP) ¹	14,908	10,695	14,810	13,983
Počet romských žáků vzdělávaných jako žáci s lehkým mentálním postižením	4,198	3,468	4,539	4,318
Podíl romských žáků mezi žáky vzdělávanými ako žáci LMP	28.4 %	32.4 %	30.6 %	30.9 %
Počet romských žáků v základních školách	žádná data	žádná data	34,191	33,858
Podíl romských žáků v běžných školách	žádná data	žádná data	3.9 %	3.7 %

ZDROJ: ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE, MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1. Žáci vzdělávaní podle upravených výstupů nebo podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Romské děti a diagnóza lehkého mentálního postižení

Vlastní data českého státu ukazují, že romské děti jsou často a nesprávně diagnostikovány jako děti s lehkým mentálním postižením (LMP). Romské děti tvoří méně než 4 procenta ze všech dětí v základních školách, avšak ve skupině žáků s lehkým mentálním postižením jsou Romové zastoupeni z více než 30 procent. Toto číslo se významněji nezměnilo v posledních čtyřech letech. Romské děti také čelí systematické diskriminaci v běžných základních školách. Podle dat MŠMT ze školního roku 2016/2017 je v České republice 83 segregovaných škol, kde romští žáci tvoří více než polovinu dětí.

Romské děti v předškolním vzdělávání

Český stát nesbírá etnický členěná data o romských žácích v předškolním vzdělávání. Na rozdíl od dat z běžných základních a speciálních škol se zde musíme spolehnout na data Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA) nebo jiných výzkumných institucí. Podle FRA bylo do předškolního vzdělávání v roce 2016 začleněno pouze 34 procent romských dětí, oproti 86 procentům z většinového obyvatelstva.

Děti s lehkým mentálním postižením v základním školství

Podíl dětí, které obdržely diagnózu lehkého mentálního postižení, v rámci celkového počtu dětí v základních školách v České republice, postupně klesl z čísla 2,7 procent v roce 2006 na 1,4 procent v 2016.

Avšak i přes tento významný pokles v počtech dětí, kterým je udělována diagnóza lehkého mentálního postižení, nám data ministerstva školství ukazují velké regionální rozdíly. Ústecký kraj má dvakrát větší podíl dětí s LMP (2,7 procent) než je průměr v České republice (1,4 procent). Jedná se o údaje z roku 2016.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných základních školách

V České republice existuje dlouhodobý trend, kdy je více dětí s postižením zapisováno do běžných základních škol. Ve školním roce 2006/2007 byla méně než polovina dětí s postižením vzdělávána v běžných školách. Deset let poté byly v běžných školách individuálně začleněny dvě třetiny dětí s postižením.

TABULKA Č. 2: DĚTI S POSTIŽENÍM V BĚŽNÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH, VE SPECIÁLNÍCH TŘÍDÁCH V BĚŽNÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH, VE SPECIÁLNÍCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.

TYP ŠKOLY/ROK	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
speciální škola	41 %	41 %	42 %	43 %	40 %	36 %	34 %	33 %	31 %	30 %	28 %
speciální třída v běžné škole	10 %	12 %	11 %	10 %	9 %	9 %	9 %	8 %	8 %	7 %	7 %
běžná škola	49 %	47 %	47 %	48 %	51 %	55 %	57 %	59 %	60 %	63 %	65 %

ZDROJ: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY